

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ХУДОЖНЬО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до дипломної роботи

освітнього-кваліфікаційного ступеню «магістр»

на тему:

Відтворення проблеми боротьби з насиллям над жінкою на прикладі
декоративного пласта «Не бійся про це сказати»
(рельєф, художнє різьблення по дереву)

Виконала: студентка II курсу, групи ДПМ-61
спеціальності 023

«Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація»

Дутчак Ірина Валентинівна

Керівник: доктор мистецтвознавства,
професор Стельмащук Галина Григорівна

Рецензент: кандидат педагогічних наук,
доцент Гудовсек Оксана Анатолівна

Рівне - 2020

ЗМІСТ

ВСТУП.....	2
1.ІСТОРИЧНА ЧАСТИНА.....	5
1.1. Насилля та методи боротьби з ним.	
1.2. Аналіз теми у творах декоративно-прикладного мистецтва.	
2.ТВОРЧА ЧАСТИНА.....	18
2.1. Ескізний пошук дипломної роботи.	
2.2. Використання композиційних закономірностей у розробці теми.	
3.ТЕХНОЛОГІЧНА ЧАСТИНА.....	25
3.1. Підбір інструментарію та підготовка матеріалів для реалізації проекту.	
3.2. Основні технологічні етапи виготовлення роботи.	
3.3. Проведення економічних розрахунків та обґрунтування затрат при виконанні мистецького твору.	
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	38
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Сьогодні проблема домашнього насилля є однією з найбільш з розповсюджених у світі форм порушення прав людини.

Практично всі художники з найдавніших часів і до сучасності звертались у своїй творчості до образу жінки, який втілювали як у портреті, так і в сюжетних сценах, роблячи жінку центральним персонажем, головною дійовою особою художнього твору. Жінку зображували ніжною, привабливою, красивою, але такий образ не завжди відповідав дійсності. За посмішкою щасливої леді інколи можна розгледіти сумний погляд ображеної, нещасної жінки.

Проблема насильства в сім'ї існує давно і в усіх країнах, відображає дисгармонію і перекося, що існують в суспільстві. Тема є глобальною для всіх, тому саме за допомогою мистецтва, письменники, художники намагаються донести певну мораль до соціуму та підтримати тих, над ким були вчинені дії без їхньої згоди.

Актуальність теми диктує різка зміна позиція жінки в суспільстві. Жінка уособлює ніжність, тендітність, материнство та красу, але, не завжди може проявляти хоробрість, силу та незалежність. Актуальність теми насилля та боротьби з ним, на жаль, була, є і буде вічною.

Проблему визначення поняття насильства та форм його вираження протягом останніх років досліджували такі вчені як Ю.М. Антонян «Преступление и наказание»[3, с.304], Л.Д. Гаухман «Квалификация преступлений: закон, теория, практика» [9, с.167] , В.В. Голіна, Б.М. Головкін «Кримінологія» [11, с.16-21] . Також до даної теми звертались такі художники Макс Отто «Поручні з жіночого волосся», Вахіт Туна «440 пар жіночих туфель» та інші.

Творча частина дипломної роботи, виконана технікою художнього різьблення по дереву. Складається з двох частин, які поєднанні між собою художніми елементами. Матеріалом є липа, яка легко піддається різанню.

Практичне застосування: декоративний пласт під назвою «Не бійся про це сказати» може бути використаний у інтер'єрі або як експонат на тематичних виставках, і несе декоративне естетичне навантаження.

Мета роботи – розглянути теоретичні аспекти надання соціально-психологічної допомоги жінкам, які зазнали насилля, на основі дослідження, створити виріб, який розкриє дану проблему.

Втілення мети вимагає виконання ряду завдань:

- підготувати ескізну частину, для розробки дипломної роботи;
- опрацювати художній та науковий матеріал з обраної теми;
- виконати творчу частину в матеріалі, застосовуючи необхідні технологічні операції, а саме створити декоративний пласт «Не бійся про це сказати» засобами декоративного мистецтва (художня різьба по дереву);
- провести розрахунки затрат на виготовлення твору;
- підсумувати весь опрацьований матеріал у висновках;
- підготувати та оформити джерельну базу та додатки;
- підготуватись до належного захисту дипломної роботи;

Методи дослідження: спостереження, порівняння, історичний екскурс, пошук художньої ідеї, практичне виконання в матеріалі.

Дипломна роботи виконана у двох частинах:

Перша частина – творча робота в матеріалі(дерево) та проект дипломної роботи.

Друга частина - пояснююча записка (теоретичне, наукове обґрунтування), яка складається зі: вступу, в якому розкривається тема, мета та завдання нашої дипломної роботи, а також обґрунтовується актуальність; теоретичної частини, де опрацьовуємо матеріал, що стосується нашої теми; творчої частини, в якій подаємо творчі пошуки над ескізами; технологічної частини, в якій ми представляємо процес виготовлення нашого задуму; економічної частини, в якій проводимо розрахунки для визначення собівартості роботи; висновки; список використаної літератури; додатки.

1. ІСТОРИЧНА ЧАСТИНА

1.1. Насилля та методи боротьби з ним.

Насильство стосовно жінок— це «будь-який акт насильства за ознакою статі, що завдає або може завдати фізичної, сексуальної чи психологічної шкоди або страждання жінкам, включаючи погрози здійснення таких актів, примус чи свавільне обмеження свободи, незалежно від того, відбувається це в суспільному чи особистому житті[3, с.304].

Більше 50% населення України потерпали від насильства в сім'ї впродовж свого життя. Йдеться не лише про фізичне насилля, а жорстоке поводження загалом, зокрема психологічне, сексуальне. Все що робиться супроти волі іншого члена сім'ї є виявом насилля. За деякими оцінками ця проблема стосується чи не кожної другої жінки, особливо складна ситуація у сільській місцевості, що пов'язано із стереотипами. Насильство в сім'ї, незважаючи на те, чи є воно фізичним, економічним, сексуальним чи психологічним, є одним з найбільших порушень прав людини – права на життя на фізичну та психологічну недоторканість. Насильство чоловіків щодо жінок завжди вважалось «приватною справою» сім'ї, до якої певним чином залучені жінки, і лише впродовж останніх 40 років про цю проблему говорять як про проблему цілого суспільства. Це стосується і дітей, які також стають жертвами або свідками такого насильства. [10, с.244].

Основними фактами, які стали відомими внаслідок проведення соціального дослідження стало те, що 44% населення України потерпали від насильства в сім'ї впродовж свого життя, причому 30% зазнавали насильства у дитячому віці. А близько половини тих, хто зазнавав насильства в дитячому віці, стикалися з ним і в дорослому житті. За результатами дослідження GfK Ukraine на замовлення

«Програми рівних можливостей та прав жінок в Україні» - спільного проекту Європейського Союзу та Програми розвитку ООН в Україні було з'ясовано, що 35% українців стикалися з психологічним насильством (найчастіше це постійне приниження та контролююча поведінка), 21% з фізичним (побиття, а також замикання, зв'язування, примушення стояти в нерухомому положенні), 17% - з економічним (примушення звітувати за кожну копійку, присвоєння обманним шляхом чи знищення майна), 1% - з сексуальним насильством (насильне примушення до статевого акту). Основною причиною різних ситуацій насильства більшість потерпілих називали стан алкогольного сп'яніння. Респонденти потерпали від психологічного, фізичного та економічного насильства найчастіше з боку батька або чоловіка, рідше з боку матері і ще рідше з боку дружини. Сексуальне насильство найчастіше коїли чоловіки по відношенню до своїх дружин.

Близько 75% жертв різних видів насильства ні до кого не звертались по допомогу, решта переважно звертались до інших родичів. Лише 10% жертв фізичного насильства звертались по допомогу до органів внутрішніх справ. Серед усіх опитаних 47% населення вважає, що у випадку фізичного насильства слід звертатися до міліції і 45% довіряють міліції. 52% респондентів довіряють психологічним службам, 46% - громадським організаціям, що ведуть боротьбу з насильством та допомагають жертвам, 40% - державним соціальним службам, однак лише 1-2% жертв насильства в сім'ї зверталися до цих організацій. [20, с.83].

До терміну «насилля» відносять не тільки фізичну складову, але й фінансову та моральну. Жінки-активістки всього світу, починаючи із 1981 року, 25 листопада відзначають як день проти насилля. У 1999 році Генасамблея ООН цю дату проголосила Міжнародним днем за

ліквідацію насилля по відношенню до жінок. Історичною передумовою означеної дати стала подія, що відбулася в 1961 році у Домініканській республіці. Тоді за наказом диктатора Рафаеля Трухільо були жорстоко вбиті три сестри Мірабал, політичні активістки. Нині є і певний символ проти всіх форм насилля над жінками, збереження материнства – біла стрічка. [15, с.37].

Сором, відчай, почуття провини — саме такі емоції та почуття супроводжують жінку, яка стала жертвою насильства з боку своїх близьких (партнера, чоловіка, батька, вітчима тощо). Замість того, щоб про це розказати рідним, викликати поліцію, піти від партнера-агресора, жінка обирає шлях мовчати, бо говорити про це соромно, бо треба терпіти, бо ж не годиться виносити сміття з хати, тим паче викликати правоохоронців... Випадки, коли жінка підіймає руку на свого чоловіка, також існують, хоча вони і не такі поширені. У такому разі допомоги потребує чоловік. Динаміка сімей, у яких проявляється насильство, досить складна, тому розібратися без допомоги, зокрема сімейних психологів, соціальних працівників, юристів практично неможливо. Перший крок, який варто зробити, — перестати звинувачувати себе, думати, що якщо чоловік б'є, значить любить і це нормально. У такій ситуації варто не вагаючись звернутися по допомогу!

Насильством вважається, коли над людиною вчиняються дії без її згоди, які є неприпустимими для цієї людини. 90% скарг щодо домашнього насильства до правоохоронних органів надходять від жінок. Терпимість суспільства до всякого роду насильства уповільнює людство від створення цивілізованого суспільства. В Україні, як і більшості країн світу, збільшилась кількість негативних соціальних процесів, які супроводжуються значними кризовими змінами у

суспільстві. До таких явищ відноситься і насильство. Проблема насильства з метою його попередження сьогодні вивчається в різних аспектах і розглядається багатьма галузями знань.

Юриспруденція акцентує увагу на порушенні правових норм. Соціологія виявляє причини і поширеність насильства, як соціальної девіації і визначає його як явище дискримінації особи і сім'ї, утиск або обмеження її/їх прав і свобод. З економічної точки зору насильство можна розглядати як незаконну дію, яка приносить значно більший прибуток, ніж узаконені види діяльності в тій або іншій сфері.

За I півріччя 2018 року до поліції України надійшло 60 тисяч заяв про домашнє насильство. За кількістю звернень першою стала Дніпропетровська область, за нею розташовується Київ, а замикає трійку Вінницька область. Найменшу кількість звернень зафіксували на Полтавщині. У поліції відзначають, що понад 60% постраждалих від насильства взагалі не повідомляють про його вчинення та не звертаються за допомогою. [36, с.70].

З кожним роком шокуюча статистика щодо насильства вдома невпинно зростає. За офіційними даними, у 2017 році близько 600 жінок загинуло від рук насильників. Насильство широко розповсюджено в нашому буденному житті. Воно стало настільки звичним, що ми часто і не вважаємо небезпечні дії насильством. Ми звикли бачити в засобах масової інформації, на телебаченні і в кінотеатрах, на банерах в мережі Інтернет, різного роду насильство. Стали відноситися до нього спокійно і не помічати. Навіть дехто став вважати, що це норма. Воно є таким же стародавнім, як і саме людство. Насильством наповнені всі сфери людського буття: політичне, економічне, духовне та сімейно-побутове. Воно має вираження у війнах, убивствах, знеціненні життя, пануванні таких

явищ, як антигуманність, агресія, жорстокість. Із розвитком цивілізації його прояви не лише не зменшилися, а й набули катастрофічних розмірів. Війни, заколоти, революції, страти, терори стали ледве не нормою життя людей. Племена і народи знищувалися в усі часи, як у стародавні, так і нинішні. Проблема безпеки людського життя, її ментальних, соціальних і духовних надбань завжди є насущною і важливою. Сталий людський розвиток передбачає економічний, соціальний, культурний, духовний зріст, гуманізацію менталітету громадян і збагачення позитивного загальнолюдського досвіду.

Типовими проявами насильства є позбавлення життя, заподіяння тілесних ушкоджень, зазіхання на статеву недоторканість, захоплення заручників, здирство й інші способи вилучення майна, катування і застосування незаконних методів впливу стосовно затриманих і підслідних; перевищення влади, позбавлення різноманітних прав і свобод, жорстоке поводження з дітьми тощо.

Найважливішими аспектами вивчення насильства сьогодні є насильство в сім'ї, насильство до жінок та людей похилого віку, насильство щодо дітей та підлітків.

Психічне насильство в сім'ї – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися шкода психічному здоров'ю.

Культура згвалтування-соціологічна концепція про середовище, в якому згвалтування є поширеним і нормалізованим через стереотипізоване соціальне ставлення до гендеру та сексуальності. Поведінка, пов'язана з культурою згвалтування, включає звинувачення жертв, слатшеймінг, сексуальну об'єктивацію та розмаїті міфи про

згвалтування (такі як заперечення згвалтування, відмова визнати шкоду, заподіяну сексуальним насильством).

Поняття культури згвалтування було розроблене феміністками другої хвилі, насамперед у США, починаючи з 1970-х років, для опису та пояснення поведінки в соціальних групах та у районах військових конфліктів, де згвалтування використовується як психологічна зброя, і тлумачить її як культурне середовище, яке заохочує гендерне насильство, а також закріплює міфи про згвалтування. [24, с.129].

Термін «культура згвалтування» вперше був використаний у 1970-х роках в США феміністками другої хвилі і застосовувався до американської культури в цілому.

Перша поява в друці - 1974 рік, у "Згвалтування: перший посібник для жінок" під редакцією Норін Коннелл та Кассандри Вілсон у Нью-Йорку. У книзі авторки зазначали: «наша кінцева мета полягає в ліквідації насильства, і ця мета не може бути досягнута без революційного перетворення нашого суспільства». [30, с.45].

Професорка соціології Джойс Е. Вільямс простежує походження та перше використання терміну «культура згвалтування» до документального фільму «Культура згвалтування» Маргарет Лазарем та Реннер Вондерліха 1975 року. Вона стверджує, що фільм «бере на себе перше визначення поняття»[13,с.21]. Фільм досліджував згвалтування як жінок, так і чоловіків в контексті масової культурної нормалізації згвалтування.

Майкл Паренті вважає, що культура згвалтування проявляється через прийняття насильства як повсякденного явища, і навіть чоловічої прерогативи. Це вірування та його наслідки (дії в контексті сексуального насильства чоловіків проти жінок) можуть посилюватись: бездіяльністю поліції у справах про згвалтування,

звинуваченням потерпілих, небажанням влади йти проти патріархатних культурних норм, а також страхом стигматизації жертвами насильства та їх сім'ями. [18, с11.]. Відповідно до концепції культури зґвалтування, прояви сексизму використовуються для обґрунтування та раціоналізації мізогінних практик.

Культуру зґвалтування також пов'язують з екологічною небезпекою, де чоловіки об'єктивують жінок як частину своєї боротьби за контроль над безпосереднім оточенням.

Інші вважають феномен масового виправдання та замовчування зґвалтувань наслідком модернізації та індустріалізації.

Міфи про зґвалтування-це упереджені, стереотипні і помилкові переконання стосовно сексуального насильства, гвалтівників і жертв зґвалтування. Вони часто служать для виправдання сексуальної агресії, створюють вороже ставлення до постраждалих і упередженість кримінального провадження.

Проведені обширні дослідження про типи, засвоєння і вплив міфів про зґвалтування. Міфи про зґвалтування істотно впливають на точки зору присяжних, слідчих органів, суддівства, злочинців і жертв. Помилкові погляди на зґвалтування призводять до звинувачення жертви, присоромлювання зґвалтованих, сумнівів у чесності потерпілих та інших проблем. Встановлення вини обвинувачуваного і призначення покарання за сексуальні злочини також знаходяться під впливом цих переконань.

Поширеність міфів про зґвалтувань є однією з основних причин для зґвалтувань, звинувачення та стигматизації жертв. Книга Кейт Хардінг «Напросилася» 2015 року розповідає про поширені міфи щодо зґвалтувань і про відмінності зґвалтувань жінок і чоловіків. За Хардінг, одна з 5 жінок і один з 71 чоловіків у США з'ясує, як це — бути зґвалтованими. Вона пише: «Жінки не є більш важливими, ніж

будь-які інші потенційні жертви, проте ми є основними цілями повідомлень і міфів, які підтримують культуру зґвалтування. Кого завгодно можна зґвалтувати, але чоловіки не привчені жити в жаху про це, це не їх постійно попереджають, що їхній одяг, вибори під час подорожей, споживання алкоголю і вирази сексуальності можуть накликати на них насильство». [59, с.6].

Міфи про зґвалтування можуть спричинювати звинувачення постраждалими у зґвалтуванні самих себе, змушують їх не повідомляти про напад, а також формулюють відповіді суддів і присяжних, чинячи негативний вплив на постраждалих[]. Дослідження показують, що співробітники поліції часто недовірливі до жертв зґвалтування з урахуванням їх віктимізації, і що багато з поліцейських вірять у міфи про зґвалтування. Саме в поліції часто відбувається повторна віктимізація постраждалої, внаслідок чого жінки нерідко забирають заяву.

У зв'язку з вищим прийняттям міфів про зґвалтування серед чоловіків, ніж серед жінок, а також через інші гендерні відмінності у сприйнятті і точках зору, дослідження Патріції Єнсі Мартін, Джона Рейнольдса та Шеллі Кейт виснувало, що «судова система, складена виключно з чоловіків, відрізняється від складеної з жінок і чоловіків у рівному співвідношенні». Цей коментар продовжено працями Mallios і Meisner, які стверджують, що прийняттю міфів про зґвалтування в судових провадженнях можна запобігти. Так, допит свідка може бути використаний для стримування упереджень присяжних, пов'язаних з міфами про зґвалтування. Ця проблема ще більш ускладнюється тим фактом, що слідчі органи, різні учасники правової системи, контакти для жертв зґвалтування, наприклад, найближчий лікар, зазвичай у більшості чоловіки, ніж жінки. [18, с.12].

Такі стереотипи зменшують схильність жертв повідомляти про випадки зґвалтувань, домагань і нападів. Ця зменшена звітність про злочини презентує нереалістичну картину і веде до подальших проблем через переконання, що злочини, про які повідомляється, є підробленими, помилковими, або навряд чи правдивими. Кейт Хардінг пише про зґвалтування, що «ми не схильні розглядати його як тяжкий злочин, поки одночасно немає доказів інших злочинів». Авторка також цитує психолога Девіда Лісака: «в кінцевому рахунку, тільки нікчемна купка гвалтівників коли-небудь відбувала термін за зґвалтування. Шокуючий результат, враховуючи, що ми розглядаємо зґвалтування як близьке до вбивства в систематиці насильницьких злочинів» [59, с.8].

Отже, насильство – це проблема, яку не можна не помічати. Будь-яке насильство є руйнівним для розвитку особистості. Насильство – дія, за допомогою якої добиваються необмеженої влади над людиною, повного контролю поведінки, думок, почуттів іншої людини. Способами досягнення подібної влади та контролю є приниження, образи, погрози, залякування, маніпуляції, шантаж, загроза фізичного впливу, надмірне обмеження, а так само використання фізичного, психологічного, сексуального й економічного насильства.

1.2. Аналіз теми у творах декоративно-прикладного мистецтва.

В сучасному світі створюють велику кількість соціальних проєктів, арт-терапій на допомогу постраждалим. Художники всіх країн світу намагаються, якомога активніше привернути увагу до проблеми, організовуючи виставки не лише в призначених місцях, музеях та галереях, а просто по серед вулиць чи навіть метро. Саме так художник з Санкт-Петербурга Макс Отто провів в пітерському метро акцію проти домашнього насильства. Він повісив замість поручнів коси з жіночого волосся, пропонуючи пасажирам таким чином вибір - хапатися за них чи ні.

«Коси з жіночого волосся з - метафора насильства, бійки, в якій будь-який пасажир при бажанні міг би стати учасником і відчути себе в ролі нападника. Я запропонував людям зробити інтуїтивний вибір: хапатися за поручні чи ні. Тримайтеся за них, тягніть, рвіть! Робіть з ними що завгодно!»- написав художник в своєму інстаграм блозі. Також він розповів, що не може обійти стороною цю тему, і закликав усіх небайдужих домагатися прийняття закону про домашнє насильство

[57, с.46].

Разом з Максом в акції взяли участь дві дівчини, які особисто зіткнулися з проблемою насильства. Сам Отто розповів, що через агресію вітчима йому разом з мамою довелося переїхати в іншу країну, в поліції їм не допомогли.

Ще одним шедевром сучасності вважається проєкт в Стамбулі, виконаний турецьким художником Вахітом Туною «Поки всі будуть мовчати, насильство проти жінок буде посилюватися» [50, с.125].

Туна встановив 440 пар жіночих тувель на стіні одного з будинків Стамбула в пам'ять про жінок, убитих в 2018 році власними

чоловіками. Художник вибрав взуття на підборах як символ жіночої сили і незалежності. Він відмовився розміщувати свою роботу в закритому просторі і вибрав замість цього одну з найжвавіших вулиць міста - тут інсталяція буде розташовуватися наступні шість місяців. Фотографією інсталяції автор поділився в своєму інстаграмі.

У коментарі газеті «Milliyet» художник розповів, як в 2016 році його вразила смерть 16-річної Хатіджі Ташкінов від рук її коханого. Туна додав, що в деяких регіонах Туреччини прийнято виставляти на поріг будинку взуття померлої людини, акож зауважив, що саме ця подія стала поштовхом до дій, для створення проекту.[50, с.121]

25 листопада оголошено ООН Міжнародним днем боротьби за ліквідацію насильства над жінками в пам'ять про сестер Мірабаль, убитих за опір диктаторського режиму в Домініканській Республіці. Звернути увагу на проблему насильства - завдання художників, чії роботи були виставлені в листопаді 2019 року в Жіночому музеї Бонна. На виставці було представлено серію картин "Курдські жінки і їх боротьба за життя" написані біженками з Іраку, Сирії та Туреччини.

Палиці, ножі, пляшки - об'єкти знімків фотографа Дірка Демлова. У серії під назвою "Називати речі своїми іменами" відображені знаряддя знущань над жінками з Німеччини, Росії, Бразилії, Індії, Ефіопії, Замбії і Буркіна-Фасо.

В Німеччині є декілька музеїв започаткованих жінками та присвячених ним, в яких постійно проходять виставки, що кожного разу показують силу та важливість жінки. Музей Бонна один з перших та наймасштабніших, який відсвяткував вже своє 101-ліття. Але і в Україні є музей жіночої і гендерної історії, знаходиться він в Харкові, започаткований Тетяною Ісаєвою в 2013 році. Один з найвдаліших проектів музею, має назву "Крізь скляну стелю". У просторі жіночої кімнати - безліч годинників, які перестали йти. Предмети жіночого

праці, пам'ятник каструлі. Вікно, за яким чоловіки роблять історію, і приховане фіранкою вікно, за яким - жіноче життя. "Ніколи раніше не замислювалася / не замислювався над тим, що сто років тому жінки не мали права голосувати, водити транспорт, вчитися, приймати рішення про власну долю" - ось це найпоширеніший відгук, який залишають відвідувачі музею[48, с.635].

Саме ці останні роки особлива увага почала акцентуватись на благодійності. Безліч проектів для того, щоб надати допомогу постраждалим людям та тваринам. В такі моменти з'являється чимало небайдужих, які надають фінансову чи психологічну допомогу. Наприклад жінки, які потерпали від домашнього насилля безкоштовно проходять курси з психологом, їм навіть надають тимчасове житло. Кожна людина може бути корисною та долучитись до цієї благодійної справи. Навіть художники чи викладачі влаштовують арт-терапії, де кожен може зобразити свої почуття на невеличкому клаптику паперу. І тоді людина відгукнеться, відчує себе почутою та живою.

2. ТВОРЧА ЧАСТИНА

2.1. Ескізний пошук дипломної роботи.

Виникнення ідеї написання саме цієї теми розпочалось з прем'єри фільму «Падмаваті» 2018, який призвів фурор в світі кіноіндустрії. Історія відтворена на реальних подіях, не просто про принцесу, а про жінку, яка першою почала боротись з насиллям. Захопившись особистістю головної героїні, почався пошук детальнішої інформації, в результаті було знайдено традицію, яка присутня лише в одній країні світу, і це Індія.

Джаухар - звичай масового самоспалення раджпутських жінок з вищих верств суспільства в разі нападу ворога. Як правило, самоспалення відбувалося не після битви, щоб уникнути безчестя від рук ворога, а перед початком бою, щоб наповнити знедолених подружжя люттю і змусити їх покласти життя в бою. Найбільш відомі випадки Джаухар зафіксовані при облозі Чітторгарха - столиці князівства Мевар - іноземними загарбниками в 1303, тисяча п'ятсот тридцять чотири загиблих. Тобто, якщо зараз зустрічаються випадки коли жінки після згвалтування закінчували життя самогубством, то індуки за для збереження честі робили це навмисно. [6, с.63].

Нині ім'я Падмаваті для індійського народу це святиня, також її називають захисницею честі, непорочності жінок. Вона стала символом для постраждалих. За статистикою Індія одна з країн, яка має найменший відсоток згвалтувань, що пов'язують з традицією Джаухар.

Розпочавши втілювати тематичний задум та роботу над ескізами було проведено активне вивчення та дослідження мистецтвознавчих джерел по обраній темі.

«Я не боюсь сказати» - це соціальний проект, за допомогою якого, всі жінки України можуть поділитись своєю історією, отримати психологічну допомогу. Тому і вибір назви дипломної роботи націлений на допомогу тим, хто цього потребує, це заклик до того, що б скинути свій тягар, перестати намагатись пройти це самотужки і почати бажане життя.

При виборі виконання теми в матеріалі хотілось створити, щось особливе, не звичне, не просто панно чи об'ємну композицію, зробити таємний підтекст, що б допомогти глядачу розкрити дану проблему.

Після затвердження теми з художнім керівником, ми приступили до роботи над початковими ескізами. Оскільки основою теми постає жінка, однозначно було вирішено, що саме постать жінки буде зображено в роботі. Під час пошуку основної фігури відбувалося детальне вивчення світових митців, які звертались до образу жінки. Однією з робіт, яка привернуло особливу увагу стала «Свобода на барикадах»-це картина французького художника Єжена Делакруа, в центрі якої зображення жінки, відомої як Маріанна. Художнику вдалось поєднати величність античної богині і відвагу простої жінки з народу. Босоніж з оголеними грудьми, які стали символом самостверженості, вона крокує по горі трупів, ніби виходить з картини до глядача. [6, с.42].

Основний задумом є зображення обличчя, маски, яка і слугує центром композиції. Під час розробки ескізів було зображено декілька масок, вибір був між зображенням переляканого обличчя з рукою на нижній щелепі, яка створювала картину беззахисної жінки, передавала весь трагізм та почуття жертви в момент насилля та диптихом з двома портретами, щасливої та знедаленої, сумної жінки. Оскільки перший ескіз передавав агресію, а роботою все-таки хотілося показати силу жінок, мужність боротися і таки перемогти власні страхи, забути

образи, відкритись світу і стати щасливою, тому було обрано другий ескіз з прихований підтекстом, а саме розташувати зображення портретів не один біля одного, приховати один за іншим. Також було ідея зробити в формі книги, що б це слугувало поштовхом, стимулом-пора відкритись і розповісти свою історію.

Після затвердження основного ескізу розпочався вибір матеріалу, однозначно-дерево, але хотілось додати чогось цікавого та не стандартного, що б привертало увагу та гармонійно виглядало. Так як зображення двох масок в дереві виглядало б однотонно, тому вирішили виконати одну частину з епоксидної прозорої смоли.

2.2 Основні композиційні прийоми у створенні проекту

Композиція зазвичай вживається у двох значеннях. З одного боку, композиція — це побудова художнього твору, яка обумовлена його змістом, призначенням і характером. Композиція є одним з основних організуючих компонентів кожного художнього твору. Саме композиція надає йому цілісність, підпорядковує його елементи один одному і цілому. Композиція «тримає» простір, організує його і підпорядковує так званим законам композиції.

Рівновага залежить від розташування основних мас, від організації композиційного центру, від пластичної і ритмічної побудови, від її пропорції, від колірних, тональних і фактурних відносин окремих частин між собою і цілим. Рівновага проявляється по-різному в симетричних і асиметричних композиціях. Наявність симетрії ще не є гарантією врівноваженості в композиції. Кількісна невідповідність симетричного елемента і площини (або диспропорція частин і цілого) робить її візуально нерівноваженою. Людина завжди тяжіє до рівноваги форм, що створює повніший психологічний комфорт, гармонію проживання в предметно-просторовому середовищі. Урівноважити симетричну композицію набагато легше, ніж асиметричну, і досягається це простішими засобами, оскільки симетрія вже створює передумови для композиційної рівноваги.

Вдало знайдена симетрична композиція сприймається легко, незважаючи на складність її побудови. Асиметрична ж, часом, потребує тривалішого осмислення і розкривається поступово. Проте, твердження, що симетрична композиція є виразнішою — неправомірне. Історія мистецтв доводить, що асиметрично побудовані за законами гармонії композиції ніяк не поступаються виразністю, з погляду художньої цінності, симетричним[5, с.16].

Необхідною умовою організації гармонійної композиції з деякої кількості елементів є вимога, щоб вона (композиція) була єдина. Це має бути виражено в єдності пластичного рішення, образного і змістового розкриття теми, в єдності формоутворення і фактурного рішення. Єдності можна досягти шляхом підпорядкування.

Ритм надає композиції динамізм і породжує рух зі складнішою характеристикою. Динаміка ритму обумовлюється закономірним чергуванням однорідних елементів і простору. У мистецтві ритм розуміється як синтез кількості та якості у виразі художньої форми. В одній композиції може виявитися велика кількість композиційних елементів, побудованих на ритмі, що розвиваються відносно один одного паралельно, перетинаючись або навіть рухаючись в протилежному напрямку. Знання закономірностей ритмічної побудови багато в чому вирішує проблеми створення композицій будь-якого виду, їх єдності і підпорядкування, рівноваги як цілого твору, так і його частин.

Пропорції—один з найважливіших засобів гармонізації. Під пропорцією розуміється відношення частин цілого між собою і цим цілим. Необхідно сказати, що проблема пропорцій — одна з найскладніших художніх проблем, що вимагають осмислення[4. С.224]

Після великої кількості ескізів кінцевим результатом ми обрали декоративне панно в рельєфі. Композиція складається з двох частин, одна з яких накладається на іншу.

Перша частина роботи виготовлена з двох матеріалів: дерево та епоксидна смола. З смоли зроблена маска, обличчя жінки крізь яке просвічується світло, як символ надії, вогник, який береже кожна жінка. Світло - символ істини, очищення, саява в темряві, що виганяє зло. Маска має сумні риси обличчя, з очей стікають сльози, зроблені з

воску. Віск – це час, який втрачає кожна жінка закриваючись в собі, це сльози проліті днями та ночами ображених жінок. Час - це вічна тема для філософів, художників, для всього людства. Одна з найпопулярніших робіт світу «Постійність пам'яті» Сальвадора Далі. Розм'якшені годинники, що наче стікають вниз — образ, який виражає відхід від лінійного розуміння часу.

Навколо маски з епоксидної смоли багато квітів різьблених з дерева.

Квіти, образ троянди багатозначний: вона є символом краси, досконалості, радості, любові, блаженства, гордості, мудрості, тиші, таємниці. З нею зв'язуються образи містичного центру, серця, раю, коханої, Венери, красуні, католицької церкви, Богоматері. Переважно троянда виступає як символ любові і радості. Важливу роль в символіці троянди грає її колір, форма і кількість пелюсток. Троянда є символом неможливого. Стилізована кругла квітка може бути уподібнена мандале. Роза з сімома пелюстками втілює символіку септади (тобто сукупності семи елементів); з вісьмома пелюстками - символізує відродження. У християнстві троянда виступає символом чистоти і святості. Особливою значимістю наділяється наявність у троянди шипів - цим акцентується уявлення про неминучу розплату за гріхи; також шипи виступають алюзією мучеництва. У Данте троянда наділяється містичним сенсом, як образ раю і вищого блаженства праведників. Така красива, ніжка квітка, немов дівчина, в якій приховані образи на світ, яка стала колючою, з шипами і тікає від усіх. У фольклорі та літературі троянди нерідко пов'язуються з наділеними чарівною силою персонажами: феями, наприклад, господиня чудесного квітника в казці Андерсена «Снігова королева», фея Розенгрюншен у Гофмана в «Крихітці Цахеса»; магами і алхіміками - такий творить троянду Парацельс в новелі Борхеса. [1, с.206].

Друга частина роботи, а саме маска, яка накладається на обличчя з смоли, виконана в різьбленні по дереві і символізує закритість, таємницю, прихований біль. Досить часто жінки, які потерпали від агресії закривались в собі та приховували від оточуючих, накладаючи маску успішної, щасливої жінки.

Проект виконаний в техніці акварель—техніка живопису, що використовує спеціальні акварельні фарби, які при розчиненні у воді утворюють прозору суспензію тонкого пігменту, що дозволяє створювати ефект легкості і прозорості у колірних переходах. Акварель поєднує особливості живопису (багатство тону, побудова форми і простору кольором) і графіки (активна роль паперу в побудові зображення, відсутність специфічної рельєфності мазка, характерної для живописної поверхні).

Використанні теплі кольори жовті та коричневі, тобто, всі фарби, які в основі своїй містять ту чи іншу кількість червоного чи жовтого кольору, для передачі фактури деревини. Техніка використання акварельних фарб достатньо проста — потребує чистої води, щільного паперу, а фарби швидко сохнуть. Малювання акварельними фарбами потребує навичок, старанності, вміння добре використовувати переваги акварельної техніки. Проект виконаний в розмірі 90x75 на аркуші білого кольору.

3. ТЕХНОЛОГІЧНА ЧАСТИНА

3.1. Підбір інструментарію та підготовка матеріалів для реалізації проекту

Різьба по дереву – це оригінальний вид мистецтва, який доступний кожному охочому, це один із видів художньої творчості, який поєднує в собі красиве і корисне. Художня обробка дерева, поряд з текстилем чи керамікою одне із найбільш поширених творчих занять. Ця техніка роботи вимагає використання спеціального інструменту, який завжди відрізняється гостротою. Наприклад, стамеска, долото і всі ножі по гостроті порівнянні з небезпечною бритвою, так що при роботі треба діяти дуже акуратно.

Одну з найважливіших ролей відіграє робоче місце — це частина площі цеху, на якій розміщені верстат, різноманітні пристрої та інструменти. Залежно від характеру виконуваної операції робоче місце столяра організують по-різному, проте основним обладнанням є столярний верстат.

Не існує універсального інструменту, за допомогою якого можна створити дивовижний виріб. Все залежить від майстра, його знань даної техніки та практики в ній.

Базовий набір інструментів використаний для різання складається з кількох предметів, за допомогою яких виконані різні вирізки: ножі для різьблення, наждачний диск, різні бруски і свердла, плоскі стамески, напівкруглої форми. Існують різні форми напівкруглих стамесок, які використовуються у різьбленні по дереву. V-образні стамески-ці інструменти використовують в тих випадках, коли плоскі стамески незручні, а також для різьблення кутастих і трикутних форм. [17, с.15].

Для надання деталям остаточної форми, тобто для виготовлення з'єднувальних елементів, застосовують долота та стамески. Долото - це металевий стержень прямокутної форми, в нижній (робочій) частині якого є різець, а у верхній — заплечики і конусоподібний хвостик, на який насаджують дерев'яну ручку, виготовлену з деревини твердолистяних порід. Лезо різця має пряму різальну кромку, яка утворюється внаслідок перетину передньої і задньої граней і гостриться так само, як і ножі рубанків. Кут загострення різця 25 - 35°. Долота бувають 6, 8, 10, 12, 15, 18, 20 мм завширшки, 8-11 мм завтовшки. Долота можуть бути і вужчими, їх називають шиповими. Довбання виконують за зробленою розміткою. Видовбуючи наскрізні гнізда, розмітку роблять з обох боків. Під час довбання деталь міцно закріплюють у верстаті, а при довбанні наскрізних гнізд під деталь підкладають дошку або брусок, щоб не пошкодити кришки верстата. Ширину долота беруть залежно від ширини гнізда. Щоб заглибити долото в деревину, по його ручці легко ударяють молотком або киянкою, внаслідок цього волокна перерізаються впоперек. Другий удар здійснюють по долоту, поставленому під деяким кутом до площини в напрямку перерізаних волокон, при цьому відділяється перша стружка. Після цього долото знову ставлять вертикально, а потім під кутом. Так проходять по всій довжині гнізда, не змінюючи положення деталі. Не дійшовши 3 - 4 мм до краю гнізда, долото повертають фаскою до середини так, як і при першій стадії довбання. При довбанні наскрізних гнізд спочатку видовбують їх до половини товщини деталі з одного боку, а потім з другого. Видовбуючи проушини, у дні їх роблять невеликі заглиблення для щільного прилягання шипа [21, с.36].

Стамески дуже подібні до доліт, тільки значно тонші по 3—5 мм. Вони можуть бути плоскими або півкруглими. Ширина плоских

стамесок становить 4, 6, 8, 10, 12, 15, 20, 25, 30, 40, 50 мм, півкруглих — 6, 8, 10, 12, 15, 20, 25, 30, 40мм. Фаска в півкруглої стамески — з опуклого боку. Кут загострення стамесок 15 - 20°. Стамески і долота гострять так само, як і ножі рубанків[21, с.38].

Плоскі стамески застосовують для довбання неглибоких гнізд у тонких деталях, зачищення їх, обрізування торців, стругання кромки, зачищення і зняття фасок на кромках деталей і щитів. Півкруглими стамесками видовбують криволінійні отвори та обробляють криволінійні поверхні. Стамесками довбають так само, як і долотами, а різання виконують натискуванням правою рукою на торець ручки, причому ліва притискує лезо до матеріалу і спрямовує по наміченій лінії. Працюючи стамескою, не можна підтримувати деталь рукою перед лезом, стругати до себе, обіперши деталь об груди або коліна. На верстаті стамески і долота ставляться у лоток і тільки лезом до себе.

Кожен вид деревини володіє своїми перевагами і недоліками. М'які породи, такі як липа, береза і осика, легко різуться, але вироби з них легше забракувати незграбним зрізом або надмірним натискуванням.

Різноманітні деревообробні ремесла здавна були поширеними на території всієї України, бо деревина – це універсальний матеріал, із якого можна було виготовити багато необхідних речей: посуд, меблі, іграшки, прикраси, знаряддя праці, човни, мости, вози, сани, будівлі.

Для того, щоб правильно підібрати деревину для виготовлення конкретного виробу, визначити доцільні способи обробки, потрібно враховувати особливості її структури: неоднорідність та розташування волокон, які проходять уздовж стовбура. Із стовбура дерева шляхом розпилювання його на частини одержують пиломатеріали. Пиломатеріали отримують у результаті поздовжнього розпилювання колод на спеціальних верстатах – пилорамах[44, с.16].

Пластина, четвертина та обапіл мають циліндричну поверхню та один чи два плоскі зрізи. Пластина отримується шляхом поздовжнього розпилювання чурбака навпіл, а четвертина – на чотири частини.

Широке використання деревини як конструкційного матеріалу зумовлене її унікальними властивостями. Деревина є досить легкою, порівняно м'якою, і тому є досить легкою в обробці. Важливою технологічною властивістю деревини є здатність утримувати металеві кріплення, наприклад, цвяхи, шурупи. Незважаючи на описані загальні характеристики деревини, її властивості відрізняються залежно від породи.

При виборі деревини для виготовлення виробів необхідно враховувати її властивості, зокрема фізико-механічні, технологічні та фізичні.

Зовнішній вигляд поверхні деревини (текстура, блиск, колір) та її запах – фізичні властивості деревини, які можна визначити органолептичним способом. Аналіз комплексу цих характеристик дозволяє встановити породу деревини. Зовнішній вигляд поверхні деревини дуже впливає на естетичні якості виробу. Але для забезпечення усіх споживчих та виробничих вимог потрібно враховувати й інші характеристики цього матеріалу, зокрема вологість, міцність, щільність, твердість.

Вологість є однією з основних фізичних властивостей деревини. Вона показує, скільки грамів води, що міститься в деревині, припадає на 100 г абсолютно сухої деревини. Наприклад, вологість деревини 20 %. Це означає, що на кожні 100 г цієї деревини в абсолютно сухому стані припадає 20 г наявної в ній води; 100 г абсолютно сухої деревини при вологості 20 % важить 120 г. [21. С. 22]

За ступенем вологості розрізняють такі види деревини: мокра, яка тривалий час перебувала у воді (понад 100 %); свіжозрубана(50–100%); повітряно-суха, що довго зберігалась на повітрі (15 – 20 %); кімнатно-суха (8 – 12 %) і абсолютно суха (0 %).

За умовну стандартну вологість прийнято брати вологість деревини, що становить 12 % [21. С.23]

Щільність – це відношення маси деревини за певної вологості (кг), до її об'єму (м³). Деревину з більшою щільністю (бук, клен, граб, груша) особливо цінують за її міцність. Деревина хвойних порід має меншу щільність, ніж листяні породи. Тому її важче лакувати і полірувати. [21. С.23]

Міцність – це здатність деревини чинити опір руйнуванню під дією механічних навантажень. Міцність зменшується при збільшенні вологості та наявності дефектів (вад). Цю властивість потрібно враховувати для виробів, у яких конструкція несе значні механічні навантаження (наприклад, ніжки у стола, перекладини у драбини).

[21. С.24]

Твердість – це здатність деревини чинити опір проникненню в неї більш твердого тіла. Різальні інструменти для обробки деревини добирають і заточують з урахуванням її твердості. За ступенем твердості всі деревні породи можна розділити на три групи: м'які (ялина, сосна, кедр, ялиця, тополя, липа, осика, вільха); тверді (модрина сибірська, береза, бук, дуб, в'яз, клен, ліщина, горіх, яблуня, ясен); дуже тверді (акація біла, береза залізна, граб, кизил). [5. С.3]

Деревина як конструкційний матеріал має певні технологічні властивості, зокрема: здатність утримувати металеві кріплення, здатність до згинання, зносостійкість і опір розколюванню. В нашій роботі використовується липа. Деревина однорідна, м'яка,

легка, щільна, легко піддається різанню та токарній обробці, мало розтріскується і сильно всихає.

Одним із суттєвих недоліків деревини як конструкційного матеріалу

є наявність досить значної кількості природних вад, які важливо знати

та ураховувати в процесі виготовлення виробу. Вони часто ускладнюють роботу, а інколи роблять деревину непридатною до використання. Такими вадами вважають недоліки окремих ділянок деревини, які знижують її якість і можливості використання. Це сучки, тріщини, вади форми стовбура, вади будови дерева, хімічні забарвлення, грибкові ураження, пошкодження комахами.

3.2. . Основні технологічні етапи виготовлення роботи.

Послідовність виготовлення виробу зазвичай складається з таких етапів: підбір матеріалу, обладнання, інструментів, пристосувань; вибір заготовок; розмічання деталей; виготовлення деталей; оздоблення; монтаж виробу; опорядження. Залежно від конструкції виробу, техніки його оздоблення та порядок виконання цих етапів може бути змінений, а деякі операції взагалі не виконуються.

Першим етапом зазвичай є підготовка матеріалу, а саме деревини до початку роботи, цей етап виконується за допомогою циркулярки.

Далі для того, що б отримати потрібний формат виконується основний вид з'єднань в деревообробному виробництві, тобто склеювання. Масивну деревину склеюють по довжині, ширині і товщині.

Перед склеюванням заготовки і матеріали повинні бути оброблені і підготовлені відповідно до креслень, технічних вимог і технологічними режимами. На матеріалі не повинно бути масляних плям, інших забруднень, стружки, пилу та мати потрібну вологість.

Застосовують два способи склеювання: холодний і гарячий. Без нагріву склеюються, вимагає тривалої витримки для схоплювання клею і вирівнювання вологості. Незважаючи на хорошу якість склеювання, що досягається меншими напругами в клейовому шві, цей спосіб застосовують дуже рідко, так як він не забезпечує високої продуктивності устаткування і вимагає великих виробничих площ. При гарячому способі процес склеювання прискорюється за рахунок нагріву деталі або клейового шва, тепло підводиться різними способами. У деревообробних виробництвах найбільш широко застосовуються клеї на основі карбамідних смол, рідкі або у вигляді порошку, що відрізняються вмістом вільного формальдегіду, часом затвердінням і життєздатністю.

Далі дерево потрапляє на фугувальний верстат — деревообробний поздовжньо-фрезерний верстат, призначений для вирівнювання неправильної чорнової поверхні деталей, створення геометричних площин, що мають бути базовими поверхнями під час подальшого оброблювання. Зазвичай на фугувальних верстатах обробляють одну площину чи одне ребро. При роботі на верстатах з механічною подачею деталі подають торець в торець. Товщина шару, що знімається, не перевищує 6 мм, а товщина стружки 1,5-2 мм.

Розмітка — це важлива стадія технологічного процесу, бо від неї залежить не тільки якість, а й кількість виготовлених деталей. Усі столярні вироби виготовляють за кресленнями. Кожна деталь виробу за своїми розмірами і формою повинна відповідати кресленню. Призначення розмітки — досягти точних розмірів і форми виготовлених деталей. Попередню розмітку дощок на чорнові заготовки або деталі виконували із пропусками на стругання, обраними згідно зі стандартами. Розмітка пиломатеріалів на чорнові заготовки робилась за допомогою, лінійки, циркуля і кутника. Лінії наносились олівцем. Попередньо підготовлений шаблон значно скорочує час на розмічування і підвищує його точність. При розмічуванні шаблон накладається на матеріал, за допомогою копірки, і обводиться олівцем по контурах[5, с.11].

Після перенесення шаблону на дерево відбувається випилювання по контуру, в даній роботі це круг за розміром 65х65см. Фрезерування деревини електрорубанками здійснюють при криволінійному русі двох або чотирьох ножів, розміщених на робочому валу. Ширина фрезерування 60 мм при товщині знятого шару 1,5 мм. Перед початком роботи з електрорубанками перевіряється кріплення рухомих частин, гострота різців, а також регулюється товщину шару, що знімається. Для цього задню опорну панель ставлять на рівні кола,

що описують закріплені різці на валу, а передню піднімають вище від задньої на товщину знятого шару. Однакові ножі за розмірами і масою кріплять на робочий вал притискними планками і болтами, які затягують від середини до країв. Робочий вал з ножами має бути обов'язково відбалансований. Підготовлений інструмент ставиться на край оброблюваного матеріалу так, щоб ножі не доторкались до його поверхні і, ввімкнувши електродвигун, рухають рубанок вперед по оброблюваній поверхні. Подача рубанка має бути рівномірною без натискування, бо воно здійснюється самою вагою рубанка. Так як в нашій роботі троянди мають різну заглибленість то і сила натискання залежна до задуму. Під час фрезерування довгих деталей застосовують додаткові упори, а коротких — колодки-штовхачі.

Після всіх попередньо зазначених дій починається сам процес різьблення з використання стамесок, які детально зазначені в частині дипломної роботи 3.1. Підбір інструментарію та підготовка матеріалів для реалізації роботи.

Далі здійснюється зачистка. Сюди, у разі необхідності, входить повторна зачистка ріжучими інструментами, шліфування шкіркою і пемзою, знесмолювання деревини і ґрунтування поверхні. Мета цього етапу підготовки – зробити поверхню виробу максимально рівною і гладкою і забезпечити міцне зчеплення фарби з деревиною ну і звісно надання охайного, красивого вигляду. Ідеально рівної поверхні можна досягти за допомогою шпаклівки, яку наноситься на поверхню виробу, заповнюючи всі тріщини, западини і вм'ятини. Після правильно проведеного шліфування виріб можна фарбувати.

Прозора обробка - це спосіб обробки столярних виробів із деревини цінних порід. Прозоре покриття може бути глясовим, матовим, оксамитовим або дзеркальним. Процес підготовки поверхні необхідно проводити ретельно[5, с.16].

Після закінчення художнього різьблення панно прокривали морилкою, барвник для деревини, призначена для збереження текстури дерева, для більш яскравого виділення малюнка, надання об'єму роботі. Ось такі етапи виготовлення роботи в матеріалі дерево, з якого складається більша, основна частина роботи «Не бійся про це сказати».

Одна важлива частина, а саме внутрішнє обличчя відлито з епоксидної смоли, це універсальний продукт, який надає роботі загадковості. В технологічній роботі з цим матеріалом на початковому етапі треба замішати достатню кількість продукту до желевної консистенції. Процес досягання смоли відбувається за 24 години з умовою , що температура навколишнього середовища становитиме 22-24°C, в іншому випадку процес замороження може досягати декількох тижнів, залежно від товщини шару[1, с.76]. Епоксидні смоли можуть в процесі затвердіння утворювати на своїй поверхні тонку, липку плівку. Вона формується в присутності вуглекислого газу і водяної пари, особливо в холодну, сиру погоду. Ця плівка водорозчинна і була вилучена перед шліфуванням та фарбуванням.

Завершенням роботи стало встановлення маски в центр дерев'яного панно та встановленням лампи за виробом з епоксидної смоли.

3.3. Проведення економічних розрахунків та обґрунтування затрат при виконанні мистецького твору

Ціна — це грошове вираження вартості товару, або сума грошей, за яку покупець згоден купити товар, а виробник продати цей товар.

Отже, на дипломну роботу під назвою «Не бійся про це сказати» в результаті попередніх розрахунків було затрачено такі матеріали:

1. Липа в розмірі 100x100x40 перший гатунок готовий щит – 2400грн
2. Клей костокол 402 – 85грн
3. Шліфувальний папір – 160грн
4. Морилка концентрат – 160грн
5. Розчинник 2 літри- 70 грн
6. Грунтувальний лак поліуретановий- 500грн
7. Електроенергія 100 кіловат – 300грн
8. Епоксидна смола для масивних заливок 500 грам – 500грн
9. Силікон 1літра – 400 грн
10. Гіпс 2 кг - 30 грн
11. Підсвітка – 30 грн

Таким чином, вартість затрачених матеріалів становить - 4635 грн

Художня вартість виробу – 8500 грн

Також на роботу затрачена велика кількість часу, робота над ескізами, яка зайняла – 3-4 місяці, розробка проекту 2-3 тижні, підготовка матеріалу до роботи – 4-5 дні, виготовлення виробу – 70-85 днів.

ВИСНОВКИ

Після детального вивчення даної проблеми, а саме насилля над жінками в літературі та творах декоративно-прикладного мистецтва було виконано художній твір під назвою «Не бійся про це сказати» в матеріалах дерево та епоксидна смола.

Загальним висновком по прочитаних матеріалах являється те, що люди прагнуть бути володарями світу, забуваючи про любов, справедливість та добро, прагнуть стати вищими за усіх, отримувати більше від усіх, бути кращими за усіх. Крім цього, "підігривають" нестабільні умови нашого життя, коли люди знаходяться у стані постійної кризи, постійного психічного зриву. Неможливо постійно жити у світі насильства, де кожен намагається піднятися за рахунок інших людей, вдаючись до найрізноманітніших чорних справ. Це губить душі людей та робить їх байдужими один до одного. Хочеться жити серед добрих душею людей, жити в злагоді та любові. Відчувати себе потрібним, робити важливі справи, від яких стає легко на душі. Мати чисте серце, в якому немає місця заздрощам, любити і бути любимим.

Не можна сказати, що в основі жорстоких вчинків лежить лише один чинник, скажімо оточення, розваги чи соціальні умови. Нерідко до насильства призводить кілька факторів: відчай і безвихідь, іноді люди вдаються до насилля, коли їх гноблять чи дискримінують. Тема є глобальною для всього суспільства, тому саме за допомогою мистецтва, письменники, художники намагаються донести певну мораль до соціуму та підтримати тих, над ким були вчиненні дії без їхньої згоди. На жаль, ця тема була і буде актуальною-це і є перспективою для подальших роздумів: «Як зменшити випадки насилля?». Хоча до насилля може підштовхувати багато чинників, головна причина криється в самій людині. Проте, світ з часом перетвориться на кращий, бо люди зрозуміють, що

насильство та війни ні до чого доброго не приведуть. Війна та насильство — це зло, що калічить наші душі. Отже, щоб стати кращими, потрібно змінити

навколишній світ, починаючи з себе, зі своїх друзів та знайомих. Якщо кожен з нас зміниться, то зміниться й наше життя. Кожен з нас відіграє велику роль, в наших руках багато сили, а саме сила допомагати тим, хто цього потребує.

За даною роботою було успішно опрацьовано художні та наукові матеріали, підготовлена достатня кількість ескізів та виконана творча частина в матеріалі. Також проведено розрахунки затрат, оформлено джерельну базу та додатки.

Хочеться вірити, що з часом люди навчатимуться вислуховувати один одного чи просто згадають, як це робилося раніше та уважніше ставитися один до одного. Через непорозуміння людей відбуваються сварки, навіть катастрофи. Чому ж не зупинитися на мить, не вислухати співбесідника, а головне, не зуміти його зрозуміти? Адже це так просто! І тоді у світі буде менше злості, розчарувань та непорозумінь. Люди будуть щасливими, урівноваженими, спокійними, зменшиться кількість відвідувань психоаналітиків, адже кожен з нас буде в змозі дати пораду, допомогти близьким або навіть незнайомим людям. Тоді, мабуть, люди зрозуміють, що жити у згоді, без якихось розбірок чи чвар, без насилля — це і є головне, це і є справжнє щастя. Адже, мир у душі — це все, про що може мріяти кожна людина, яка знає ціну усьому, що відбувається зараз у світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво : навч. посіб. для студ. пед. ін-тів / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Львів : Світ, 1992. – 270 с.
2. Антонян Ю. М. Насильственная преступность в России / Ю. М. Антонян – М., 2001. – 104 с.
3. Антонян, Ю.М. Преступление и наказание. Криминологический психологический анализ : монография / Ю.М. Антонян, В.Е. Эминов. — Москва : Норма ; ИНФРА-М, 2014. — 304 с. - ISBN 978-5-91768-498-7 (Норма) ; ISBN 978-5-16-009936-1 (ИНФРА-М). – Текст : электронный. - URL: <https://znanium.com/catalog/product/462606>
4. Безклубенко С. Д. Мистецтво: терміни і поняття / С. Д. Безклубенко. – К.: Інститут культурології АМУ, 2008. – 240 с.
5. Будзан А. Ф. Різьба по дереву в Західних областях України. — Київ, 1960.
6. Веймарн Б. В. Памятники мирового искусства / Б. В. Веймарн, Е. И. Ротенберг. – М.: Искусство, 1971. – 106 с.
7. Великий енциклопедичний юридичний словник / [за ред. Ю. С. Шемшученка].– К. : ТОВ "Видавництво "Юридична думка", 2007. – 992 с.
8. Волкова А. «Когда моя мама вернется, я закрою двери изнутри и никуда ее больше не пущу, - мечтает 6-летняя Ксюша в детском приюти / А.Волкова // Факты и комментарии. - 2011. - 18 янв.(№8).-С.10.
9. Гаухман Л. Д. Насилие как средство совершения преступления / Л. Д. Гаухман. – М. : Юридическая литература, 1974. – 167 с.
10. Головкін Б. Криминологічні засоби забезпечення безпеки від корисливої насильницької злочинності та її проявів / Б.Головкін //Право України. - 2011.- №1. - С.240-246.
11. Голосова Т.С. Любов – найкращий засіб виховання /Т.С.Голосова // Класному керівнику. Усе для роботи. - 2011. -№5. -С.19-21.Голосова

- Т.С. Протидія торгівлі людьми: сцен. вихов. заходу /Т.С.Голосова / Класному керівнику. Усе для роботи.- 2011.-№6.-С.44-50.
12. Гомбрих Е. История искусства / Е. Гомбрих. – М.: АСТ, 1998. – 688с.
  13. Грабська І. А. Насильство в подружніх відносинах / І. А. Грабська // Практична психологія і соціальна робота. – К., 1998. – № 9. – С. 20–23.
  14. Гузь А.Ю. Я - причина агресії : семінар для практичних психологів, педагогів ДНЗ та початкової школи / А.Ю. Гузь // Шк.психологу. - 2014. - № 3. - С.20-23
  15. Гусейнов А. А. Понятия насилия и ненасилия / А. А. Гусейнов // Вопросы философии. – 1994. – № 6. – С. 35-41.
  16. Даль В. Толковый словарь. Государственное издательство иностранных и национальных словарей / В. Даль. – М., 1956.
  17. Декоративно - ужиткове мистецтво : словник. / Я. П. Запаско, І. В. Голод, В. І. Білик та ін.; М-во освіти і науки України; Львів. академія мистецтв. Наук.дослід. сектор, каф. історії і теорії мистецтва; за заг. ред. Я. П. Запаска. – Львів : Афіша, 2000.
  18. Етимологія насильства над жінкою в сім'ї // Соціальна робота в Україні на початку ХХІ століття: проблеми теорії і практики : [матер. доповідей на міжнар. наук.-практ. конференції м. Київ (29-31 жовтня 2012 р.)].
  19. Забеліна Т.А. Жінка та насильство / Т. А. Забеліна. – М. :ЭКСМО-Пресс, 2001. – С. 105
  20. Иванова В. В. Преступное насилие: Учебное пособие для ВУЗов / В. В. Иванова. – М. : ЮИ МВД РФ, Книжный мир, 2002. – 83 с.
  - 21.Касьян Кавас. Самовчитель різьбяра. Редакція газети «Підручник і посібник», Тернопіль. 47-с.
  22. Кириченко М. А. Український народний декоративний розпис : навч. посіб. / М. А. Кириченко. – Київ : Знання-Прес, 2006. – 228 с. : іл.
  - 23.Клименюк Т. «Креслення, рисунок, композиція» : навч. посіб. / Т. М. Клименюк ; М-во освіти і науки, молоді та спорту України, Нац. ун-т

- "Львів. політехніка". – Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. – 344 с. : іл.
– Бібліогр.: с. 336 (11 назв).
24. Козубовський В. В. Соціальний захист неповнолітніх у Великій Британії (порівняльний аналіз) / В. В. Козубовський. – Ужгород : УжНУ, 2004.– 129 с.
  25. Кокіна В. Чому плаче жінка? / В.Кокіна // Уряд. кур'єр. - 2012. -6 груд.(№225). - С.9.
  26. Котельникова Е. А. Разграничение насильственных и ненасильственных преступлений против половой свободы и половой неприкосновенности / Е. А. Котельникова, В. Г. Шумихин // Правоведение. – 2008. – № 5 (280). – С. 188-195.
  27. Лисюк Ю. В. Протидія насильству в сім'ї / Ю. В. Лисюк. – Одеса, 2007.– 162 с.
  28. Методичні рекомендації до виконання дипломних робіт ступеня «бакалавр» (спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація»). – Укладач О. А. Сташук-Рівне: РДГУ, 2018.-40 с.
  29. Мілюкова С. Як навчитися різьбленню по дереву. - М., 1988. Темерін С. М. Народне мистецтво Української РСР. Мистецтво, 1981, №5, с. 46
Теплов Б. І. Психологічні питання художнього виховання. М.-Л., 1986, с.106
  30. Мінакова К. Основні соціально-педагогічні та психологічні характеристики жінки – жертви сімейного насилля / К. Мінакова. – К. : Соціальна педагогіка. – 2005. – № 2. – С. 43–47.
  31. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М. І. Мельника, М. І. Хавронюка. – К. : Каннон, А.С.К., 2002. – 1104 с.
  32. Новий тлумачний словник української мови / [уклад. В. Яременко, О.

- Сліпушко]. – К. : Аконіт, 2003. – Т. 2. – 926 с.
33. Орлов А. В. Психологическое насилие в семье – определение, аспекты, основные направления оказания психологической помощи / А. В. Орлов // Психолог в детском саду. – 2000. – № 2-3. – С. 182-187.
  34. Політологічний енциклопедичний словник / [ред.-упоряд. В. П. Горбатенко]. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К. : Генеза, 2004. – 736 с.
  35. Попов В. Л. Судебная медицина: учебник / В. Л. Попов. – СПб. : Питер, 2002. – 608 с.
  36. Про попередження насильства в сім'ї : Закон України від 15 листопада 2001 року // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 10. – Ст. 70.
  37. Рубан А.М. Гнів як один з емоційних проявів особистості. Шляхи подолання / А.М.Рубан // Класному керівнику. Усе для роботи. -2011. - №5. - С.8-10.
  38. Рудюк Т. Показати світу за допомогою творчості /Т.Рудюк // педагог. - 2013. - Лип. (№ 7). -С.36-39.
  39. Саверська-Лихошва В. Сімейна жорстокість: міф чи реальність? / В.Саверська-Лихошва, М.Дубинський // Класномукерівнику. Усе для школи. - 2011. -№1. - С.14-17.29
  40. Сердюк Л. О понятии насилия в уголовном праве / Л. Сердюк // Уголовное право. – 2004. – № 1. – С. 51-52.
  41. Симонов В. И. Преступное насилие: понятие, характеристика и квалификация насильственных посягательств / В. И. Симонов, В. Г. Шумихин. – Пермь, 1992. – 83 с.
  42. Скільський Д.М. Вивчення художньої обробки деревини в школі. Розвиток творчих здібностей учнів. Навчальний посібник. – Тернопіль, 2003. – 140 с.
  43. Славко І. "Різьба по дереву та випилювання лобзиком". І.А.Славко, М.О.Захаров. - Київ, 1958.
  44. Соколов Ю. "Художнє випалювання". Ю.Соколов. - Москва, 1987.

45. Солодников В. В. Социология социально-дезадаптированной семьи. /В. В. Солодников. – СПб. : Директ, 2007. – 384 с.
46. Соломченко О. Г. Гуцульське народне мистецтво і його майстри. Серії № 1, № 16. — Київ, 1959.
47. Старков О. В. Краткий словарь по криминопеналогии / О. В. Старков. – Рязань, 1998. – 68 с.
48. Соціальна робота: Короткий енциклопедичний словник. – К. : ДЦССМ, 2002. – Книга 4. – 935 с.
49. Судова медицина: підручник / [В. В. Білкун, Л. Л. Голубович, П. Л. Голубович та ін.] ; ред. А. С. Лісового. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 480с.
50. Тагаев Н. Н. Судебная медицина: учебник / под общей ред. А. М. Бандурки. – Х. : Факт, 2003. – 1253 с.
51. Тищенко О. Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII – XVIII ст.): навч. посіб. для студ. вузів мистецтв та культури / О. Р. Тищенко. – Київ: Либідь, 1992. – 191 с.: іл.
52. Уманцев Ф. С. Мистецтво давньої України: іст. нарис / Ф. С. Уманцев. – Київ : Либідь, 2002. – 328 с.– К., 2002. – С. 119–130.
53. Хахуда Ю. Насильство як спосіб перешкоджання здійсненню виборчого права / Ю. Хахуда // Право України. – 2003. – № 4. – С. 102-103.
54. Чомко Н. Дитину покарали батьки? Допоможуть міліція, рятувальники і суд / Н. Чомко // Освіта України. - 2012. - 4 черв. (№23). - С.14.
55. Чорновіл Т. СІЗО СБУ – найкраще в Україні / Т. Чорновіл // Політика і культура. - 2001. - №25. - С.18-20.
56. Шахрай В. М. Технології соціальної роботи : Навчальний посібник / В. М. Шахрай. – К. : Центр навчальної літератури. – 2006. – 464 с.
57. Шведова Н. О. Про насильство щодо жінок / Н. О. Шведова // Насильство і соціальні зміни. – К, 2000. – № 2-3. – С. 38–53.

58. Шевчук Ю. «Нема за що ростити дитину – заберіть її в інтернат!» / І.Шевчук // Голос України. - 2010. - 9 листоп.(№210). -С.18-19.
59. Ясенчук О. Важкий кулак міліціонера / О.Ясенчук // Сіверщина.- 2011. - 30 черв. (26). - С.2.Ясенчук О. Розваги «золотої молоді»: просто на вулиці б'ють перехожих / О.Ясенчук // Сіверщина. - 2006. - 14 лип.(№29). - С.1;3.